

รายงานผล
การถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
กรมส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. 2568

คำนำ

เอกสารฉบับนี้เป็นการถอดบทเรียนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอโนนไทย เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ และแนวทางปฏิบัติที่ดีของเกษตรกรต้นแบบ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่แก่เกษตรกร โดยมี นายนิพนธ์ เปลี่ยนกลาง เกษตรกรต้นแบบประธานศูนย์ฯ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับชุมชน เป็นศูนย์กลางการบริการจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ ขับเคลื่อนการทำงานกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และสร้างรายได้อย่างยั่งยืน

การถอดบทเรียนในครั้งนี้ ได้รวบรวมแนวทางการดำเนินงานองค์ความรู้ ของ ศพก. บทเรียนจากอุปสรรคและข้อจำกัดในการดำเนินงาน ตลอดจนข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานในอนาคต โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ศพก. เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรกรต้นแบบ และผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยอาศัยวิธี การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล และกลั่นกรองเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของศูนย์เรียนรู้ฯ แห่งอื่น หรือใช้เป็นต้นแบบในการส่งเสริมการเกษตรในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารถอดบทเรียนฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรทั่วประเทศ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนานโยบายและการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเกษตรในระดับพื้นที่ และสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำขอน้อมรับไว้ ณ โอกาสนี้

สำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

มิถุนายน ๒๕๖๘

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ	๑
ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	๒
สินค้าหลัก	๒
แปลงเรียนรู้	๒
ฐานเรียนรู้	๒
หลักสูตรการเรียนรู้	๔
การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน	๖
ด้านการเกษตรระดับจังหวัด	
การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก.	๗
ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบ	๑๒
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	
ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ	๑๒
เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำการเกษตร	
พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่	
ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร : ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/	๑๕
เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต	
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์	๑๘
ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์	๑๘
ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน	๒๒
ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน	๑๙
ดำเนินงานถอดบทเรียนโดย	๒๒
กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้	๒๒
ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน	๒๒
ภาคผนวก	๒๓

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล : นายนิพนธ์ เปลี่ยนกลาง

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ : ๑๑๗ บ้านมะเกลือ หมู่ที่ ๓
ตำบลมะค่า อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

โทรศัพท์ : ๐๘๑- ๒๖๔๕๔๓

Facebook : กำนันนิพนธ์ เปลี่ยนกลาง line

ปีเกิด พ.ศ. ๒๕๐๐

๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง

๕. ระดับการศึกษา : มัธยมศึกษาตอนปลาย

สถาบันการศึกษา : ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอโนนไทย
คณะ/สาขาวิชา

๖. อาชีพปัจจุบัน

☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว

☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร

ระบุ.....

๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร : ๒๕๐,๐๐๐ บาท/ปี

๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี : พ.ศ. ๒๕๕๗

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก มะขามเทศ

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๕ แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. แปลงเรียนรู้การผลิตมะขามเทศ
๒. แปลงเรียนรู้การผลิตแตงโมปลอดสารพิษ
๓. แปลงเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสานแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว
๔. แปลงเรียนรู้ด้านปศุสัตว์และประมง
๕. แปลงเรียนรู้การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๖ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

ฐานการเรียนรู้ : ๑. การผลิตมะขามเทศและการขยายพันธุ์

ฐานการเรียนรู้ : ๒. การทำเกษตรผสมผสาน

ฐานการเรียนรู้ : ๓. ด้านปศุสัตว์และประมง

ฐานการเรียนรู้ : ๔. การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ

ฐานการเรียนรู้ : ๕. การเผาถ่านผลิตน้ำส้มควันไม้ การเผาถ่านชีวภาพถ่านไบโอชาร์

ฐานการเรียนรู้ : ๖. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

๓. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๓.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การลดต้นทุนการเกษตร (ด้านพืช, ปศุสัตว์ และประมง)
๒. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมะขามเทศ
๓. การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช

๓.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน ๒ หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
๒. การทำเกษตรผสมผสาน
๓. การจัดทำบัญชีครัวเรือน

๓.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๑. การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
๒. การจัดทำบัญชีต้นทุนการผลิต
๓. การใช้เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ (ระบบน้ำอัจฉริยะ)

๓.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุนำจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

หลักสูตร : การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมะขามเทศ

วัตถุประสงค์ :

๑. เพื่อเป็นต้นแบบในการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรผู้สนใจปลูกมะขามเทศ
๒. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคนิคและวิธีการจัดการมะขามเทศอย่างถูกต้องและเหมาะสม
๓. เพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการวางแผนชีวิตสร้างรายได้แก่เกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ :

หลักสูตร : ประกอบด้วย ๓ หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

๑. การปลูกและดูแลมะขามเทศเพชรโนนไทย
 - การปลูกพืชทนแล้ง – ดินเค็ม
 - การขยายพันธุ์
 - การจัดการโรคและแมลง
๒. การทำเกษตรผสมผสาน
 - การจัดการแปลงและวางแผนการปลูกพืช
 - การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและพอเพียง
๓. การจัดทำบัญชีต้นทุนการผลิต
 - การวางแผนการรายรับ-รายจ่ายในการผลิต

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้

- การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) : ผ่านการบรรยายโดยเกษตรกรต้นแบบ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกิจกรรมกลุ่มย่อย
- การศึกษาดูงานภายในศูนย์เรียนรู้ : เรียนรู้จากฐานการเรียนรู้ต่างๆภายในศูนย์ศพก. เช่น การปลูกแตงโมปลอดสารพิษ การปลูกพืชแบบผสมผสาน
- การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง : โดยเน้นการนำไปใช้จริงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้เข้ามา มีบทบาทในการร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง โดยใช้แนวทางการดำเนินงาน แบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเกษตรกรในพื้นที่ โดยมีรายละเอียด แนวทางการมีส่วนร่วม ดังนี้

๑. การประชุมคณะกรรมการ ศพก. และเครือข่าย ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ

ศพก. ได้เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการ ศพก. และเครือข่าย เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันในพื้นที่ พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนางานด้านการเกษตรต่อไป

๒. การระดมความคิดเห็นของเครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ

นำข้อมูลหรือข้อคิดเห็นของสมาชิก/กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อเสนอแผนงาน/กิจกรรมตามปัญหาในการจัดทำแผนฯ ส่งให้สำนักงานเกษตรอำเภอรวบรวมเสนอต่อในระดับจังหวัดต่อไป

๓. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย

ดำเนินการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น สำนักงานปศุสัตว์ สถานีพัฒนาที่ดิน และสำนักงานประมง เพื่อบูรณาการแผนงานด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง และดินปุ๋ย ให้มีความสอดคล้องตามแผนงาน

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

ขั้นตอนการจัดทำแผนราย ศพก. มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

๑. การประชุมคณะกรรมการ ศพก. และเครือข่าย

- จัดประชุมคณะกรรมการ ศพก. และเครือข่าย เพื่อนำข้อมูลสถานการณ์จริงในพื้นที่มาวิเคราะห์ และจัดทำแผนฯ ให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร

๒. การรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผน

- จัดทำร่างแผนร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ โดยกำหนดกิจกรรม/เป้าหมาย/ตัวชี้วัด/งบประมาณ พิจารณาตามกลุ่มสินค้าเกษตรหลักของศูนย์ฯ เพื่อให้แผนฯ มีความสอดคล้องกับศักยภาพของศูนย์ฯ

๓. ประชุมกลั่นกรองแผนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานภาคีเพื่อปรับปรุงแผนให้สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของศูนย์ฯ ที่วางไว้

๔. การจัดทำกิจกรรมรายปี

- กำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการในรอบปี เช่น การอบรมถ่ายทอดความรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม Field Day การพัฒนาเกษตรกรต้นแบบ ฯลฯ พร้อมทั้งกำหนดงบประมาณ หน่วยงาน รับผิดชอบ และกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ

- ประธานและคณะกรรมการ ศพก.
- คณะกรรมการเครือข่ายแปลงใหญ่
- เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทย
- หน่วยงานสนับสนุนในพื้นที่ (กรมส่งเสริม และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)
- ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- เกษตรกรในพื้นที่ที่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม

แผนคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ

แผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ
เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

แผนคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ

กิจกรรม	ปริมาณ	หน่วย	งบประมาณ	ระยะเวลา												หน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ
				ต.ค.๖๗	พ.ย.๖๗	ธ.ค.๖๗	ม.ค.๖๘	ก.พ.๖๘	มี.ค.๖๘	เม.ย.๖๘	พ.ค.๖๘	มิ.ย.๖๘	ก.ค.๖๘	ส.ค.๖๘	ก.ย.๖๘	
๑. การพัฒนาศักยภาพ ศพก.																กรมส่งเสริมการเกษตร
๒. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร																กรมส่งเสริมการเกษตร
๓. การปลูกพืชใช้น้ำน้อย																กรมส่งเสริมการเกษตร, องค์การบริหารส่วนตำบล
๔. การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน และสิ่ง ที่เกี่ยวข้องกับดิน บริการวัสดุปรับปรุง บำรุงดิน				 												กรมพัฒนาที่ดิน
๕. ส่งเสริมการชุดบ่อเพื่อกักเก็บแหล่งน้ำ																กรมพัฒนาที่ดิน
๖. การเลี้ยงไก่ไข่																กรมปศุสัตว์
๗. การเพิ่มศักยภาพด้านอาหารสัตว์																กรมปศุสัตว์
๘. ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนและ การจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพ																กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
๙. ส่งเสริมให้เกิดการรับรองมาตรฐาน สินค้าพืช																กรมวิชาการ

แผนปฏิบัติงาน ศพก. ระดับอำเภอ

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แร้งบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

นายนิพนธ์ เปลี่ยนกลาง เกษตรกรต้นแบบประธานศูนย์ ศพก. อำเภอโนนไทย มีภูมิลำเนาเกิดที่บ้านมะเกลือ ตำบลมะค่า อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ทำอาชีพเกษตรกรซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมที่สืบทอดการทำเกษตรให้ลูกหลานต่อกันมาเป็นทอดๆ โดยข้าวเป็นพืชเกษตรหลักในการหาเลี้ยงชีพ แต่ด้วยสภาพพื้นที่อำเภอโนนไทย ได้ประสบปัญหาทั้งภัยพิบัติ และผลผลิตต่ำ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่จากการปลูกข้าวมาเป็นการปลูกมะขามเทศเพชรโนนไทย ที่เป็นพืชที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ของอำเภอโนนไทย ทนต่อสภาพดินเค็มและภาวะแล้ง และยังเป็นแบบอย่างให้แก่เกษตรกรรายอื่นๆ ให้ทำเกษตรผสมผสานแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว กิจกรรมของเกษตรกรต้นแบบ ได้แก่ การขยายพันธุ์มะขามเทศ การเลี้ยงวัวหลุม การเผาถ่าน ผลิตน้ำส้มควันไม้ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยคอกใช้เอง ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เป็นแปลงเรียนรู้ให้เกษตรกรที่สนใจเข้าศึกษาเรียนรู้ได้ ได้เริ่มจากการจัดตั้งเป็นศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมะค่า และเริ่มดำเนินการจัดตั้งปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์พื้นที่การเกษตรของอำเภอโนนไทย พบว่าเกษตรกรประสบปัญหาขาดทุนผลผลิตต่ำ แต่มีพืชที่สามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้ คือมะขามเทศเพชรโนนไทย สำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทย ร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดนครราชสีมา ได้ศึกษาพบว่ามะขามเทศเพชรโนนไทย เป็นพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ จึงส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครราชสีมาได้ส่งเสริมให้มะขามเทศเพชรโนนไทยได้รับการรับรองเป็นพืช GI ซึ่งเป็นการพัฒนามะขามเทศเพชรโนนไทย และเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้แก่เกษตรกร ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอโนนไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับการปลูกและการดูแลมะขามเทศเพชรโนนไทย เพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดและให้บริการแก่ศูนย์ ศพก. เครือข่าย และผู้คนที่สนใจ เกี่ยวกับการผลิตกิ่งพันธุ์และการดูแลฝักมะขามเทศเพชรโนนไทยให้มีคุณภาพ

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

พื้นที่ตำบลมะค่า ตั้งอยู่บริเวณนอกเขตชลประทาน มีสภาพพื้นที่แห้งแล้งและดินเค็มไม่เหมาะกับการปลูกข้าว ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต ส่งผลให้เกิดปัญหาในการเพาะปลูก ส่งผลให้ผลผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง จึงมีการนำวิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และขยายผลสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ชุมชน

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

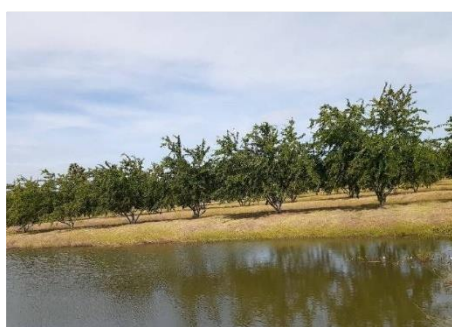
๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง)

ได้นำองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่มาปรับใช้ในแปลงปลูก เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองต่อข้อจำกัดด้านทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ได้แก่

๑. การปรับปรุงบำรุงดิน โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน โดยใส่ปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก ที่ได้มาจาก มูลวัว มูลไก่ ฟางหมัก เศษพืชที่ย่อยสลาย และมีการใช้ปุ๋ยพืชสดบดเพื่อไถกลบก่อนปลูกพืชหลัก อีกทั้งยังคลุมดินด้วยเศษพืช/ฟาง เพื่อรักษาความชื้นและย่อยสลายเป็นอินทรีย์วัตถุ

๒. การจัดการระบบน้ำ วางแผนการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ มีบ่อบาดาล และกักเก็บน้ำฝน สำหรับใช้ในการเกษตร วางแผนและประเมินความต้องการใช้น้ำของพืชแต่ละชนิดในศูนย์ฯ พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลการให้น้ำ

๓. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยได้รับการสนับสนุนจาก สถานีพัฒนาที่ดิน ในการเก็บตัวอย่างดิน วิเคราะห์ และจัดทำคำแนะนำการใช้ปุ๋ยรายแปลง

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

๑. วิเคราะห์สาเหตุและปัญหาพื้นที่

๒. ศึกษาข้อมูลเพื่อหาแนวทางแก้ไขและคัดเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม
๓. ทดลองและปรับใช้จริงในแปลงเรียนรู้โดยเน้นสอดคล้องกับสภาพพื้นที่
๔. ติดตามผลและเก็บข้อมูลผลการเปลี่ยนแปลง
๕. ขยายผลผ่านฐานเรียนรู้ในศูนย์ฯ เพื่อถ่ายทอดให้เกษตรกรในชุมชน

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

๑. การจัดการดิน :

- เก็บตัวอย่างดินส่งตรวจวิเคราะห์ที่สำนักงานพัฒนาที่ดิน
- ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและอัตราที่เหมาะสมกับพืช
- บำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด และใช้เศษวัสดุทางการเกษตร เช่น ฟาง ชีไก่อ ชีวูว แกลบดิบ เพิ่มจุลินทรีย์ในดิน ทำให้ดินร่วนซุย และเพิ่มความสามารถในการอุ้มน้ำ
- การปลูกพืชหมุนเวียนและพักดินสลับปลูกพืชต่างชนิด เพื่อลดการสะสมโรค-แมลง

๒. การจัดการพืช :

- คัดเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ ให้ผลผลิตดี ด้านทานโรคแมลง ทนแล้ง
- ใช้เมล็ดพันธุ์หรือพันธุ์ปลูกที่ได้มาตรฐาน
- กรณีไม่ผลเลือกต้นพันธุ์จากแหล่งที่เชื่อถือได้
- วางแผนการปลูกให้เหมาะกับฤดูและปริมาณน้ำฝน
- ป้องกันโรคแมลงโดยใช้ชีวภัณฑ์ และสารชีวภาพแทนสารเคมี

๓. การจัดการฟาร์มและแปลงเรียนรู้ :

- จัดทำแปลงเรียนรู้เกษตรผสมผสาน พืช – สัตว์- ประมง แบบมีการหมุนเวียนทรัพยากร
- การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น ระบบน้ำหยด โดรนพ่นปุ๋ย ฯลฯ
- การถ่ายทอดความรู้และการมีส่วนร่วม โดยการจัดอบรม สาธิต ให้เกษตรกรหรือผู้มาเยี่ยมชม มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงเปิดให้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกัน

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติมเพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๕ ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑) มะขามเทศ	พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑๘.๗๕.....(ไร่)
๑.๒) แตงโม	พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑.....(งาน)
๑.๓) พักทอง	พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑.....(งาน)
๑.๔) แตงไทย	พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑.....(งาน)
๑.๕) ถั่วลิสง	พื้นที่ปลูกจำนวน.....๑.....(งาน)

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๓ ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑) ปลานิล	จำนวน.....๕๐.....(ตัว)
๒.๒) ปลาดุก	จำนวน.....๕๐๐.....(ตัว)
๒.๓) ปลาดุกเทศ	จำนวน.....๕๐๐.....(ตัว)

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๑ ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑) วัวเนื้อ	จำนวน.....๔.....(ตัว)

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด - ชนิด ประกอบด้วย

๔.๑)	จำนวน.....(หน่วย.....)
๔.๒)	จำนวน.....(หน่วย.....)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า มะขามเทศ มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑.๑) ค่าต้นพันธุ์	เป็นเงิน ๘๗๕ บาท/ไร่
๑.๒) ค่าปลูก	เป็นเงิน ๑๒๕ บาท/ไร่
๑.๓) ค่าปุ๋ยคอก+ปุ๋ยเคมี	เป็นเงิน ๖๗๕ บาท/ไร่
๑.๔) ค่ายาและสารป้องกันวัชพืช - ศัตรูพืช	เป็นเงิน ๒๐๐ บาท/ไร่
๑.๕) ค่าแรงงาน	เป็นเงิน ๓๐๐ บาท/วัน
๑.๖) ค่าเก็บเกี่ยว	เป็นเงิน ๓๐๐ บาท/วัน
๑.๗) ค่าสูบน้ำ	เป็นเงิน ๕๐ บาท/ไร่
๑.๘) ขุยมะพร้าว	เป็นเงิน ๖๐๐ บาท/ไร่
๑.๙) ถุงพลาสติก	เป็นเงิน ๑๕๐ บาท/ไร่
รวมต้นทุนการผลิต	๓,๒๗๕ บาท/ไร่
รายได้	๑๐,๖๖๖ บาท/ไร่

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

- ๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)
 ได้จากอะไรบ้าง ระบุ -
 เฉลี่ยรายได้วันละ - บาท/วัน
- ๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)
 ได้จากอะไรบ้าง ระบุ พักทอง แตงไทย หน่อไม้ กล้วย
 เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ ๑๕๐๐ บาท/สัปดาห์
- ๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)
 ได้จากอะไรบ้าง ระบุ พันธ์มะขามเทศ
 เฉลี่ยรายได้เดือนละ ๙,๐๐๐ บาท/เดือน
- ๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)
 ได้จากอะไรบ้าง ระบุ มะขามเทศ แตงโม
 เฉลี่ยรายได้ปีละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท/ปี
- ๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)
- ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง
 ๑. มีรายได้ที่มั่นคง
 ๒. ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากกรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานอื่น
 ๓. มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบในพื้นที่อื่น
 ๔. ส่งเสริมความเป็นผู้นำทางเกษตรในชุมชน
 ๕. ลดต้นทุนในการปลูก และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ตามบริบทพื้นที่
 - เกษตรกรรายอื่น
 ๑. เกษตรกรสามารถเรียนรู้เทคนิคและเทคโนโลยีที่ผ่านการทดลองและใช้งานจริงในพื้นที่
 ๒. ลดความเสี่ยงจากการทำเกษตรแบบเดิม ๆ ที่ไม่เหมาะกับสภาพพื้นที่หรือปัจจัยการผลิต
 ๓. ได้รับคำแนะนำจากเกษตรกรต้นแบบที่มีประสบการณ์ตรง
 ๔. สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทางเทคโนโลยีและแนวทางเกษตรได้อย่างรวดเร็ว ใกล้บ้าน
 ๕. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในส่วนตนเองได้ทันที เพราะเป็นบริบทพื้นที่เดียวกัน
 - ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง
 ๑. เกษตรกรในพื้นที่ไม่ต้องเดินทางไกลเพื่อเข้าถึงความรู้
 ๒. ได้เรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน
 ๓. เป็นต้นแบบที่ดี เนื่องจากมีสภาพแวดล้อม ดิน น้ำ และปัญหาที่คล้ายกัน
 ๔. สร้างแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพเกษตรให้คนรุ่นใหม่
 ๕. เกิดความสามัคคีในชุมชนจากการรวมกลุ่ม วางแผนทำกิจกรรมร่วมกัน

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในกิจกรรมการเกษตรที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ส่วนช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน เช่น

- การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการเก็บกักน้ำฝนและการใช้ระบบน้ำหยดในการให้น้ำพืช ช่วยลดการใช้น้ำในแปลงเกษตร และป้องกันการกัดเซาะของดิน
- การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพทดแทนสารเคมี ผลิตปุ๋ยหมักจากเศษพืชและมูลสัตว์ในพื้นที่แทนการใช้ปุ๋ยเคมี ช่วยลดสารตกค้างในดินและน้ำ ลดมลพิษ และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- การใช้ชีวภัณฑ์ควบคุมศัตรูพืช เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มา บิวเวอเรีย และ เมตาไรเซียม ควบคุมเพลี้ย ไร้เดือนฝอย ฯลฯ เพื่อลดการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ลดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำและอากาศ ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค
- ระบบจัดการเศษวัสดุและของเสียจากการเกษตร นำเศษฟาง ใบไม้ และของเสียจากการแปรรูป เช่น เปลือกผลไม้ มาทำปุ๋ย ลดการเผา ลดฝุ่นควัน และช่วยลดปัญหา PM ๒.๕ ในพื้นที่เกษตร

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

- ช่วยรักษาคุณภาพของดิน ให้ความอุดมสมบูรณ์ ลดการกัดเซาะ และเพิ่มความสามารถในการกักเก็บน้ำในดิน
- ลดการใช้สารเคมีและสารพิษที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ ส่งผลให้ระบบนิเวศในพื้นที่เกษตรและชุมชนสมดุลมากขึ้น
- การจัดการน้ำที่ดีช่วยให้อนุรักษ์น้ำฝนและลดการใช้น้ำบาดาล ทำให้ทรัพยากรน้ำถูกใช้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน
- ส่งเสริมให้ชุมชนมีความตระหนักรู้เรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบ และ ร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

ในการดำเนินงานเป็น ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) มีการนำเสนอการบริหารจัดการพื้นที่การเกษตรในรูปแบบเกษตรผสมผสาน ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรในท้องถิ่น เกษตรกรสามารถนำความรู้และเทคนิคที่ได้จากการอบรมและสาธิตไปปรับใช้ในการพัฒนาเกษตรให้เหมาะสม สร้างองค์ความรู้ที่ใช้ได้จริง ถ่ายทอดสู่เกษตรกรในชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ศูนย์ ศพก. แห่งนี้เป็นศูนย์กลางสำคัญในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยมีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การสาธิต แปลงเรียนรู้ รวมถึงการเปิดโอกาสให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานแก่เกษตรกรและผู้สนใจจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยเฉพาะเกษตรกรต้นแบบ ได้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรผู้ทรงความรู้ ถ่ายทอด องค์ความรู้และประสบการณ์ตรง เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของเกษตรกรให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ การเกษตรในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคการเกษตรของชุมชน

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอโนนไทย โดยมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้บริการ แก้ไขปัญหา และเป็นที่ยกย่องในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศูนย์ ศพก. ให้ความสำคัญในการทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร” และ “แหล่งองค์ความรู้ทางการเกษตร” เพื่อสนับสนุนเกษตรกรในพื้นที่ให้สามารถเข้าถึงความรู้และปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์ โดยมีลักษณะการให้บริการ ได้แก่ บริการให้คำปรึกษาและถ่ายทอดความรู้เปิดแปลงเรียนรู้ให้เกษตรกร เข้ามาศึกษาดูงานให้คำแนะนำ ด้านเทคนิคการปลูกพืช การจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย และศัตรูพืช และให้ข้อมูลข่าวสารสถานการณ์ด้านการเกษตร รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการอบรมและจัดกิจกรรมด้านวิชาการ

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

การดำเนินงานของศูนย์ ศพก. ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร ซึ่งครอบคลุมใน ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่

- ช่องทางในการขยายผล

ศพก. ได้มีการดำเนินงานหลากหลายช่องทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกรในพื้นที่ ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ กิจกรรมอบรมและสาธิตในแปลง ศพก. การเยี่ยมชมแปลงของเกษตรกร

- วิธีการนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติ

เกษตรกรที่ได้เข้าร่วมการอบรม/เรียนรู้จาก ศพก. มีความสนใจและทดลองนำแนวทางไปปรับใช้ในแปลงของตนเอง เช่น การใช้ระบบน้ำหยด การใช้สารชีวภัณฑ์ ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มกันเรียนรู้และร่วมกันผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ช่วยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ผ่านการทำงานร่วมกัน วางแผนร่วมกัน

- ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร

ต้นทุนลดลง รายได้เพิ่มขึ้น เช่น เกษตรกรที่เคยซื้อปุ๋ยเคมี ใช้น้ำฟุ้งเฟื้อ สามารถลดต้นทุน และรายได้ดีขึ้นเพราะคุณภาพผลผลิตดีขึ้นและขายได้ราคาสูงขึ้น สุขภาพเกษตรกรและครอบครัวดีขึ้นจากการลดการใช้สารเคมี หันมาใช้วิธีชีวภาพและอินทรีย์มากขึ้น เมื่อประสบผลสำเร็จด้านการเกษตร ส่งผลให้เกิดความมั่นใจและอยากพัฒนาอาชีพเกษตรต่อ และยังเป็นแรงบันดาลใจที่อยากเป็นต้นแบบให้เกษตรกรรายอื่น

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่ เกษตรกรต้นแบบได้มีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน โดยการ บูรณาการการทำงานร่วมกับหลากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงาน ภาครัฐอื่นๆ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ทำให้งานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่สามารถตอบสนองต่อความ ต้องการของชุมชนได้อย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๔ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

เกษตรกรต้นแบบเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ ศพก. เป็นแบบอย่างในการพัฒนาศูนย์ ศพก. อย่างชัดเจน เป็นผู้ขับเคลื่อนและประสานงานการดำเนินงานจากทุกหน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อีกทั้งเป็นผู้นำทางความคิดและเป็นแบบอย่าง ในการบริหาร จัดการพื้นที่การเกษตรแบบผสมผสาน การลดต้นทุน การนำเทคโนโลยีและภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ รวมถึงการ ริเริ่มการให้บริการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน การที่ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานในฐานะ “ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)” ซึ่งเริ่มตั้งแต่การถ่ายทอดความรู้ผ่านการอบรม สาธิต และกิจกรรมในแปลงเรียนรู้ เป็นต้นแบบให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ในการทำกิจกรรมด้านการเกษตร นอกจากนั้นยังได้เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาทั้งในระดับครัวเรือน และชุมชน ดังนั้นจึงไม่ใช่เพียงการดูแลแปลงของตนเองให้ประสบความสำเร็จ แต่คือการได้ “แบ่งปัน” ความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรในชุมชน

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

นายนิพนธ์ เปลียนกลาง ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอโนนไทย เป็นอดีตกำนันตำบลมะค่า ซึ่งมีความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็น ศูนย์กลางของการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ส่งเสริมให้คนในชุมชนมาร่วมมือร่วมใจ ปรับเปลี่ยน ทดลองทำ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

นายนิพนธ์ เปลียนกลาง ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอโนนไทย เป็นคนในท้องถิ่นและรักท้องถิ่น หากมีโอกาสหรือได้รับการร้องขอจากชุมชน ผู้นำชุมชน และตัวแทนกลุ่มต่างๆ ให้ช่วยเหลือหรือขอคำปรึกษาก็ให้ความร่วมมือตามกำลังสติปัญญาและกำลังทรัพย์ ตลอดจนได้อุทิศตน ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ช่วยเหลือด้านความรู้ ความคิด ผลผลิต ผู้ที่มาเรียนรู้ได้นำไปทำและเกิดผลสำเร็จแก่ตนเอง

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

การสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนและนำไปปฏิบัติ การใช้เวลาไปกับกิจกรรมที่ชอบหรือถนัด การทำเกษตรในทุกๆวัน และการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และปรับปรุงไปในทุก ๆ ครั้งที่ทำงาน ไม่หยุดที่จะหาความรู้ และไม่หยุดที่จะพัฒนาตนเอง

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

- นางสาวสุพรรณี ม่วงอ่อนพะเนา นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
- นางสาวศิริพร เสนดำ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

- รวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จากเกษตรกรต้นแบบ (นายนิพนธ์ เปลี่ยนกลาง) ผ่านการสัมภาษณ์
- วิเคราะห์บริบทพื้นที่และการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ (ศพก.) จากเอกสารและรายงานผลการดำเนินงาน
- สอบถามความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการ ศพก. , เครือข่ายเกษตรกรต้นแบบ
- จัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสรุปองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จ
- เครื่องมือที่ใช้ :
 - ❖ แบบสัมภาษณ์
 - ❖ แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลถอดบทเรียน
 - ❖ เวทีเสวนา
 - ❖ ภาพถ่ายประกอบและแผนที่

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ข้อจำกัดด้านเวลา

- เกษตรกรต้นแบบมีภารกิจหลายอย่าง ทำให้เวลาไม่ตรงกับเจ้าหน้าที่จึงเกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน

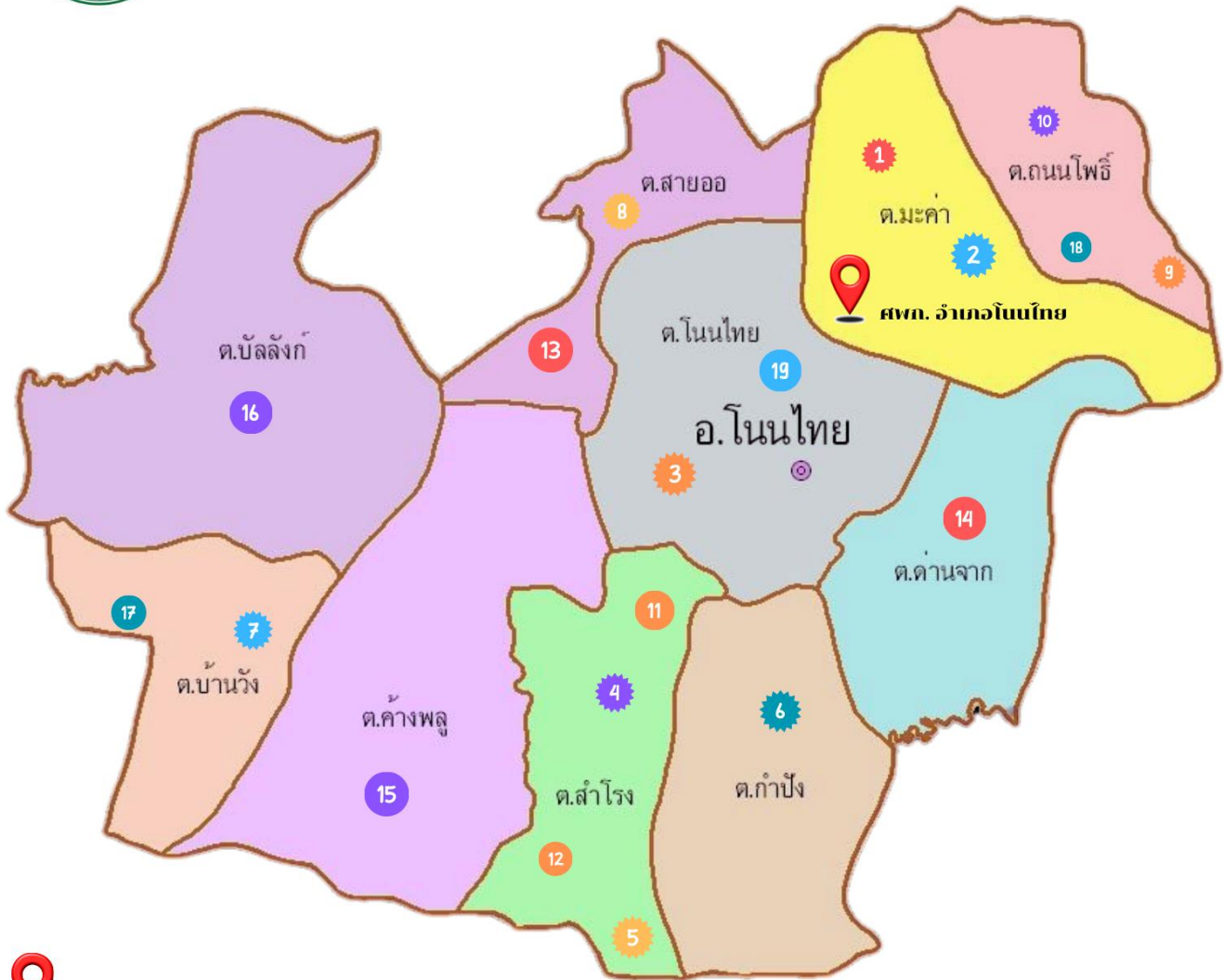
๒. เอกสารหรือสื่อประกอบไม่ครบถ้วน

- บางกิจกรรมไม่มีภาพถ่ายหรือบันทึกไว้

ภาคผนวก

แผนที่แสดงที่ตั้ง
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.)และเครือข่าย ศพก.
อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ศพก. อำเภอโนนไทย ม.3 ต.มะค่า

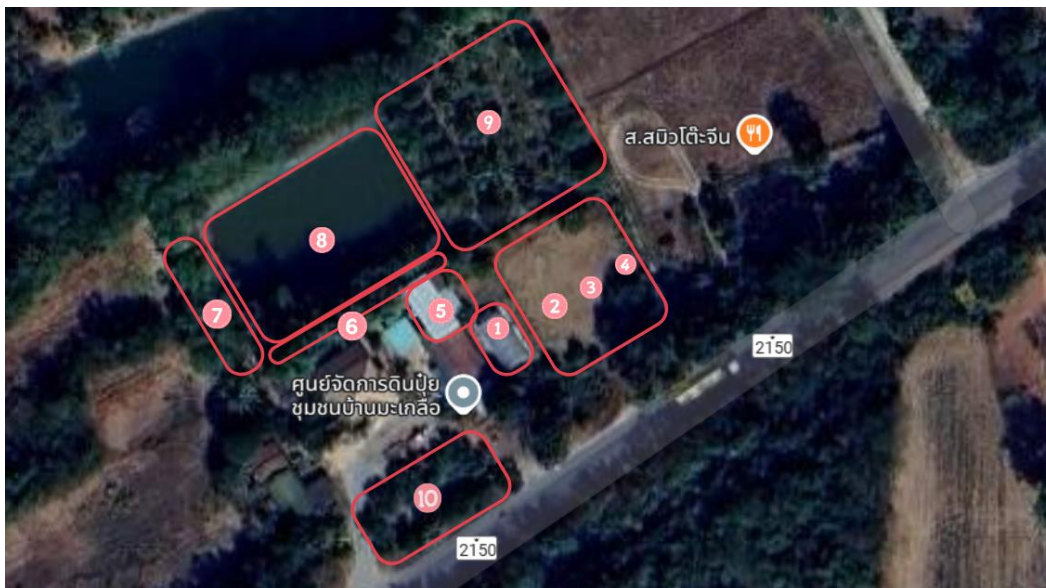
ศพก. เครือข่าย

1. (ศพก.เครือข่าย บ้านมะเกลือ) สวนทุ้งน่ายาปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ ม. 3 ต.มะค่า
2. (ศพก.เครือข่าย บ้านหนองดุม) ม. 7 ต.มะค่า
3. (ศพก.เครือข่าย บ้านด่านกรงกราง) ม.6 ต.โนนไทย
4. (ศพก.เครือข่าย บ้านหนองประดู่) ม.10 ต.ลำโรง
5. ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอำเภอโนนไทย ม.11 ต.ลำโรง
6. (ศพก.เครือข่าย บ้านว้อเหนือ) ม.14 ต. กำปั่ง
7. (ศพก.เครือข่าย บ้านถนนวาริ) ม.7 ต.บ้านวัง
8. ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านสายอว ม.1 ต.สายอว
9. ศูนย์เรียนรู้ด้านมะขามเทศ ม.3 ต. ถนนโพธิ์
10. ศูนย์เรียนรู้ด้านมะขามเทศบ้านดอนสระจันทร์ ม.6 ต. ถนนโพธิ์
11. ศูนย์เรียนรู้ด้านมันสำปะหลัง ม.7 ต.ลำโรง
12. ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์ ม.5 ต.ลำโรง
13. (ศพก. เครือข่าย บ้านสระทอง) ม.9 ต.สายอว
14. ศพก.เครือข่าย สวนทุ้งคนเฒ่าดำน ม.6 ต.ด่านจาก
15. (ศพก.เครือข่าย บ้านค้ำพลูเหนือ) ม.1 ต.ค้ำพลู
16. (ศพก.เครือข่าย บ้านโพธิ์ตาสี) ม.10 ต.บัลลังก์
17. (ศพก.เครือข่าย บ้านวัง) ม.3 ต.บ้านวัง
18. บ้านสวนสักทอง ม.5 ต.ถนนโพธิ์
19. (ศพก.เครือข่าย สวนมะขามเทศโนนไทย) ม.1 ต.โนนไทย

ภาพผังแปลงภายในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

๑. ที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
๒. แปลงมะขามเทศ

๑. แต่งโม
๒. มั่นสำปะหลัง
๓. ฟักทอง
๔. แต่งไทย
๕. วัวหลุม
๖. กล้วย
๗. ไผ่
๘. บ่อน้ำ
๙. เกษตรผสมผสาน
๑๐. มะขามเทศ

กิจกรรม มะขามเทศ	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. การปลูก ขุดหลุม ขนาด 50X50X50					↔							
2. การดูแลรักษา												
- การให้น้ำ												
* อาทิตย์ละ 1 ครั้ง ช่วงออกดอกและติดผล										↔		
- การใส่ปุ๋ย												
* ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยอินทรีย์ (ใส่รองกันหลุม)						↔						
* สูตร 13-13-21 จำนวน 2 ครั้ง ต้นฝน และปลายฝน					↔				↔			
* ปุ๋ยเร่งดอก และปุ๋ยทางใบ										↔		
* ใส่ปุ๋ยหลังการตัดแต่งกิ่ง						↔						
- การตัดแต่งกิ่ง												
* มะขามเทศ อายุ 1- 2 ปี ไม่มีการตัดแต่งกิ่ง												
* มะขามเทศ อายุ 3 ปีขึ้นไป เริ่มมีการตัดแต่งกิ่ง					↔							
- ฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืชและแมลงศัตรูพืชทุกครั้งที่มีการแตกใบอ่อนและออกดอก และติดผลเท่าหัวไม้ขีด	←											→
3. การเก็บเกี่ยวผลผลิต	↔											↔